

نقش سه گانه تاریک شخصیت و رابطه والد-فرزند در پیش بینی گرایش به اعتیاد در نوجوانان دختر شهر تهران

فرود غلامی^۱، شهین قدمی دولت آباد^۲، پریسا خانی پور کاکش^۳، سمیه احمدی^۴

چکیده

مصرف مواد مخدر در نوجوانان یک پدیده اجتماعی در حال گسترش است که عوامل بسیاری در ایجاد آن نقش دارند. در این راستا هدف پژوهش حاضر تعیین نقش سه گانه تاریک شخصیت و رابطه والد-فرزند در پیش بینی گرایش به اعتیاد در نوجوانان دختر شهر تهران بود. این مطالعه از نوع همبستگی بود و جامعه آماری پژوهش شامل نوجوانان مراجعه کننده به مراکز کاهش آسیب (DIC) شهر تهران بودند. نمونه گیری در این پژوهش به صورت در دسترس بود و با این روش ۶۰ نفر نوجوان (۳۰ نفر پسر و ۳۰ نفر دختر) انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه صفات تاریک شخصیت (جانسون و وبستر، ۲۰۱۰)، ارزیابی رابطه والد-فرزند (فاین و همکاران، ۱۹۸۳) و پرسشنامه آمادگی اعتیاد (وید و بوچر، ۱۹۹۲) جمع آوری شد. اطلاعات به دست آمده با استفاده از آزمون همبستگی و رگرسیون چندمتغیری به روش گام به گام تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد بین سه گانه تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) و رابطه والد-فرزند با گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد ($P < 0/05$). همچنین نتایج نشان داد که جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر به ترتیب ۰/۳۰، ۰/۳۰ و ۰/۲۲ از گرایش به اعتیاد در نوجوانان را پیش‌بینی می‌کنند. با توجه به یافته‌های پژوهشی می‌توان گفت جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر قادر به تبیین گرایش به اعتیاد در نوجوانان هستند، بنابراین برای پیشگیری از گرایش به اعتیاد نوجوانان می‌توان متغیرهای مذکور را مورد توجه قرار داد.

واژه‌گان کلیدی: رابطه والد-فرزند، صفات تاریک شخصیت، گرایش به اعتیاد، نوجوانان دختر.

۱- دانشجوی دکترای مشاوره، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران (نویسنده مسئول) Forudgholami@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم و تحقیقات یاسوج، یاسوج، ایران shahinghadami@yahoo.com

۳- کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران pkhanipoor@gmail.com

۴- کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران Ahmadisomaye1391@gmail.com

مقدمه

یکی از موضوع‌های اساسی در ارتباط با سلامت جوانان، سوء مصرف مواد مخدر است، بررسی‌های اخیر در زمینه شیوع مصرف مواد بیانگر آن است که سوء مصرف مواد در ایران مسئله‌ای جدی و رو به رشد است (زرگر، کاکاوند، جلالی و صلواتی، ۱۳۹۰). از جمله عواملی که نقش ویژه‌ای در کنترل یا کاهش مصرف مواد مخدر و آسیب‌های اجتماعی دارد مراکز کاهش آسیب هستند. فعالیت‌های تحت عنوان کاهش آسیب در گوشه کنار جهان با سابقه ۱۵ ساله آغاز شده است و عمر این مطالعات در ایران نیز به سال ۱۳۸۹ می‌رسد اما فعالیت‌های اجرایی در این حوزه قریب به ۴ سال از عمر آن می‌گذرد. با توجه به اینکه فعالیت‌های کاهش آسیب با ارایه خدمات حمایتی موجب شکستن چرخه آسیب می‌شود این چرخه موجب می‌شود که مراکز کاهش آسیب (DIC) نقش به‌سزایی در کاهش سوء مصرف مواد مخدر داشته باشند (وطن دوست، ۱۳۹۵).

دوره‌ی نوجوانی یک دوره‌ی تحولی مهم است که همراه با هویت‌یابی است. قسمتی از این فرآیند رشدی است که به شکل رفتارهای ناسالم مانند مصرف الکل، سیگار و سایر مواد تظاهر می‌نماید. مصرف مواد در میان نوجوانان علل گوناگون دارد (احمدی و رستمی، ۱۳۹۳). گروهی از نوجوانان مصرف الکل و مواد را نوعی طغیان و شیوه‌ای برای تسهیل پیوند اجتماعی و افزایش منزلت در میان همسالان می‌پندارند. برخی از نوجوانان برای دستیابی به لذت، رفع کسالت و ارضای حس کنجکاوی و فرار یا مقابله با مشکلات سراغ مواد می‌روند (نیوکام^۱، ۱۹۹۵). مواد مخدر و وابستگی به آن به منزله‌ی یک آسیب فردی- اجتماعی جدی، تلاش‌های بسیاری را برای تبیین علل این پدیده برانگیخته است. بدیهی است که آسیب‌های اجتماعی با سلامت روانشناختی افراد یک جامعه در ارتباط است، اگرچه این رابطه صرفاً یک رابطه‌ی خطی نیست و امروزه امکان بررسی آن از طریق مدل‌های معادلات ساختاری با اثرات تعاملی وجود دارد (فتحی و فدوی، ۱۳۹۱).

^۱ Newcomb

سوء مصرف مواد همواره مشکلات متعددی را در گستره‌ی زندگی بشر به همراه داشته و یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی است که جامعه و به خصوص نسل جوان را به صورت جدی تهدید می‌کند (تازیکی، ۱۳۹۳). جوانان سنین ۱۸-۲۵ سال آسیب‌پذیرترین گروه سنی در معرض ابتلاء به سوء مصرف مواد هستند و این محدوده سنی شایع‌ترین سن برای گرایش به سوء مصرف مواد است (مک‌کیب^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). سوء مصرف مواد در قشر نوجوانان افزایش چشم‌گیری داشته است (رضاخانی مقدم و همکاران، ۱۳۹۱). از جمله عواملی که می‌تواند با گرایش به مصرف مواد در نوجوانان نقش داشته باشد صفات سه گانه تاریک شخصیت^۲ (ماکیاولیسم^۳، خودشیفتگی^۴، جامعه‌ستیزی^۵) و رابطه والد-فرزند^۶ است.

تحقیقات نشان داده است که ویژگی‌های شخصیتی از جمله عوامل سبب‌شناختی مهم در گرایش به رفتارهای پر خطر از جمله سوء مصرف مواد به شمار می‌رود و نقش مهمی در استعداد، تسریع یا استمرار آن دارد (پولیمنی، مور و گیرنت^۷، ۲۰۱۰). به نظر می‌رسد بسیاری از افراد مبتلا به اختلال مصرف مواد، به ویژه نوجوانان قبل از شروع مصرف، درجاتی از آسیب‌پذیری‌های شخصیتی در گرایش به مصرف مواد دارند (پوررجبعلی معافی، عبدی و چلبیانلو، ۱۳۹۷). از میان ویژگی‌های شخصیتی می‌توان به صفات سه گانه تاریک شخصیت اشاره کرد. در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به اشکال بالینی رفتارهای آزارنده اجتماعی در میان روانشناسان شده است (وسلکا، گیامارکو و ورنون^۸، ۲۰۱۴). حوزه سه گانه تاریک شخصیت است با عنوان روان‌شناسی جیمزباند^۹ شناخته می‌شود

¹ McCabe

² Dark Triad of personality

³ Machiavellianism

⁴ Narcissism

⁵ Anti-socialism

⁶ Parent-child relationship

⁷ Polimeni, Moore & Gruenert

⁸ Veselka, Giammarco & Vernon

⁹ James Bond psychology

(جاناسون، وبستر و اسپچمت^۱، ۲۰۰۹). این ویژگی‌های شخصیتی که توسط پاپولاس و ویلیامز^۲ (۲۰۰۲)، معرفی و مفهوم‌سازی شده است، عبارتند از ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی که به دلیل داشتن ابعاد مشترکی مانند ماهیت اجتماعی نامطلوب (رادمن^۳، ۲۰۱۲)، خودمحوری و فریب‌کاری (رادمن و کولار^۴، ۲۰۱۳؛ جانز و ویسر^۵، ۲۰۱۴)، دورویی، سردی هیجانی، پرخاشگری و خوداغراقی (برجسته کردن یا اغراق در توانایی‌های خود) (شری، هویت، بسر، فلت و کلین^۶، ۲۰۰۶)، در یک خوشه مفهومی قرار گرفتند. سه گانه فوق اگرچه از نظر اجتماعی ناپسند و نامطلوب به‌شمار می‌آیند ولی در حوزه عملکرد بهنجار قرار دارند. به عبارتی اشکال مختلف آنها را می‌توان در جمعیت عادی مشاهده کرد (پاپالوس و ویلیامز، ۲۰۰۲). صفت شخصیت ماکیاولیسم توسط کریستی^۷ در سال ۱۹۷۰ بر اساس سیاست و نوشته‌های سیاست‌مدار و نظریه‌پرداز ایتالیایی قرن شانزدهم میلادی، نیکولو ماکیاولی^۸ درباره ویژگی‌های یک شه‌ریار موفق، ابداع شد (کورال و کالوت^۹، ۲۰۰۰). ویژگی شخصیت ماکیاولیسم عبارتند از باورهای سرد، انسان‌گریزانه، عیب‌جویانه، عمل‌گرایانه و غیراخلاقی، فقدان عاطفه و همدلی، برنامه‌ریزی بلندمدت راهبردی، انگیزه‌های سودجویانه و دنبال کردن اهداف شخصی، فریب‌کاری، استثمارگری، دورویی و گرایش‌های ضد اجتماعی (رادمن، ۲۰۱۲)، سلطه‌جویی، بدگمانی، نفوذناپذیری، کمال‌گرایی (شری و همکاران، ۲۰۰۶)، اسناد ویژگی‌های منفی به دیگران (هولی^{۱۰}، ۲۰۰۶)، مهارت‌های همکاری اجتماعی ضعیف (پال و ارسزکی^{۱۱}، ۲۰۰۷)،

¹ Jonason, Webster & Schmitt

² Paulhus & Williams

³ Rauthmann

⁴ Kolar

⁵ Jones & Wisser

⁶ Sherry, Hewitt, Besser, Flett & Klein

⁷ Christie

⁸ Niccolo` Machiavelli

⁹ Corral & Calvete

¹⁰ Hawley

¹¹ Paal & erezkei

کفایت اجتماعی و همدلی پایین (ابل و بریور^۱، ۲۰۱۴)، و درک اجتماعی و هیجانی اندک (بارلو، کوآتر و استایلیانو^۲، ۲۰۱۰). دیگر صفت شخصیتی سه گانه تاریک، خودشیفتگی است. این مفهوم در سال ۱۸۹۸ توسط الیس^۳ مطرح شد. این ویژگی به تفاوت‌های فردی نسبتاً پایدار اشاره دارد که با تکبر، خودخواهی، خودبزرگ‌بینی و عشق به خویشتن مشخص می‌شود (موراف و رودوات^۴، ۲۰۰۱). علاوه بر این، خودمهم‌انگاری، خیال‌پردازی در مورد پیشرفت، نیاز شدید به دریافت تحسین علی‌رغم فقدان کارکرد اجتماعی و بین-فردی مناسب، استثمار دیگران و نداشتن همدلی (مک‌لارن و بست^۵، ۲۰۱۳)، لاف‌زنی، رفتار پرخاشگرانه با دیگران، بدزبانی (آدامز، فلورل، بورتون و هارت^۶، ۲۰۱۴)، بی‌ثباتی هیجانی و مطلوبیت پایین مطرح شده است. صفت سوم، جامعه‌ستیزی است که نخستین بار در سال ۱۹۴۱، توسط کلکلی^۷ معرفی شد (هار^۸، ۲۰۰۷). شخصیت جامعه‌ستیز دارای دو شکل اولیه^۹ و ثانویه^{۱۰} است. در شکل اولیه این شخصیت دارای نقص عاطفی ارثی^{۱۱} است و با ویژگی‌هایی مانند خودخواهی، بی‌رحمی، فقدان عاطفه بین‌شخصی، جذابیت سطحی، ستمگری و استثمار دیگران مشخص می‌شود. در شکل ثانویه، که نتیجه عواملی مانند طرد یا بدرفتاری والدین است، فرد دچار آشفتگی عاطفی^{۱۲} است که با خصوصياتی مانند سبک زندگی جامعه‌ستیز و خصومت همراه است (اسکیم، جانسون، اندرشد، کر و لادن^{۱۳}، ۲۰۰۷). ویژگی‌های شخصیتی ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی در افراد قانون-

¹ Abell & Brewer

² Barlow, Qualter & Stylianou

³ Ellis

⁴ Morf & Rhodewalt

⁵ MacLaren & Best

⁶ Adams, Florell, Burton & Hart

⁷ Cleckley

⁸ Hare

⁹ Primary Psychopathy

¹⁰ Secondary Psychopathy

¹¹ Affective deficit(heritable)

¹² Affective disturbance

¹³ Skeem, Johansson, Andershed, Kerr & Loudon

شکن، دارای رفتارهای پرخطری مانند مصرف مواد مخدر و رفتارهای جنسی بی‌محابا فراوانی بیشتری دارند و پیش‌بینی‌کننده قدرتمندی برای رفتارهای قانون‌شکنانه و پرخطر هستند (داگلاس، بور و مونرو^۱، ۲۰۱۲؛ پورتر و پوتر، ۲۰۰۷؛ کاستلانا^۲ و همکاران، ۲۰۱۴؛ ساکلین و فریک^۳، ۲۰۰۵؛ استن^۴، ۲۰۰۷؛ نتلند و مینر^۵، ۲۰۱۲؛ میکائیلی منیع، صالحی و احمدی‌خویی، ۱۳۹۶؛ پیلینگ، بون و ایجن^۶، ۲۰۱۴؛ استد، فکن، کی و مک‌درمت^۷، ۲۰۱۲؛ بلیکل، اسچلیگل و فاسبندر و کلین^۸، ۲۰۰۶؛ نظری، دودکانلوی میلان، خطیب و بادنصرت‌آباد، ۱۳۹۶).

متغیر دیگر مورد بررسی در این پژوهش رابطه والد-فرزندی است. روابط والد-فرزند نه تنها در دوره کودکی حایز اهمیت است، بلکه در دوره بزرگسالی هم روابط بین والدین و فرزندان بسیار مهم است. چنان که تأثیر روابط والد-فرزند در بزرگسالی روی سلامت روان و پریشانی روان شناختی فرزندان تأیید شده است (میلکی، بریمن و اسکمن^۹، ۲۰۰۸). مهارگری والدین به میزان سخت‌گیری معیارهای ارایه شده از سوی والدین اشاره دارد و فقدان مهارگری با سطوح بالاتر سازش نایافتگی همراه است؛ سخت‌گیری و مهارگری همراه با تنبیه نیز با عدم تحول اخلاقی رابطه دارد و منجر به رفتارهای ضداجتماعی نوجوان می‌شود (بیابانگرد، ۱۳۸۵). روابط والد-فرزند صمیمانه و حمایت‌کننده به نوجوانان امکان می‌دهد تا عقاید و نقش‌های اجتماعی را بررسی کنند، به خودمختاری کمک کرده و اتکا به خود بالا، جهت‌گیری شغلی، شایستگی تحصیلی و حرمت خود مطلوب را پیش‌بینی می‌کند و در مقابل، والدینی که جبری یا از لحاظ روان-

¹ Douglas, Bore & Munro

² Castellana

³ Salekin & Frick

⁴ Stone

⁵ Netland & Miner

⁶ Pailing, Boon & Egan

⁷ Stead, Fekken, Kay & McDermott

⁸ Blickle, Schlegel, Fassbender & Klein

⁹ Milkie, Brieman & Schiman

شناختی کنترل کننده هستند در رشد خودمختاری اختلال ایجاد می کنند و موجب شکل-گیری مشکلات پیچیده مانند رفتارهای پرخطر و سوء مصرف مواد می شوند (رونکن^۱، ۲۰۱۲؛ قمری، ۱۳۹۰). هر چه دعوا و نزاع میان والدین بیشتر باشد میزان اعتیاد فرزندان نیز بیشتر خواهد بود، زیرا در چنین خانواده هایی فرزندان امکان برقراری رابطه دوستانه با والدین را پیدا نخواهند کرد و شاید برای در امان ماندن از این نزاع ها به محیط های آسیب زا مانند محیط دوستان پناه می برند (فریدکیان، ۱۳۸۹؛ ساندرز^۲، ۲۰۰۲). کیفیت رابطه والد - فرزندی نوجوانان عادی، در تمامی ابعاد رابطه، بهتر از رابطه والد- فرزندی نوجوانان معتاد است. همچنین روش تربیتی والدین نوجوانان معتاد در مقایسه با نوجوانان غیرمعتاد، استبدادی تر یا سهل گیرانه تر است (ناظر، ۱۳۸۵؛ حسین خانزاده، طاهر، سیدنوری، یحیی زاده و عیسی پور، ۱۳۹۲).

با توجه به اینکه دوره نوجوانی از مهم ترین دوره های زندگی و دوره ای پرچالش و پرشور است لذا آسیب های اجتماعی و رفتارهای پرخطر در این دوره بیش از دوره های سنی دیگر می تواند مخرب باشد. ویژگی های شخصیتی نوجوانان که از سه بعد ماکیاولیسم، جامعه ستیزی و خودشیفتگی مورد بررسی قرار گرفته است و مشخص است که، ویژگی- های شخصیتی افراد با گرایش به رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد مخدر در ارتباط است لذا اهمیت صفات شخصیتی افراد در بروز رفتارهای پرخطر حایز اهمیت است. دوره نوجوانی نیز از جمله عواملی است که با مصرف مواد مخدر در ارتباط است و در این میان نیز نقش رابطه والد با فرزند خود اهمیت ویژه ای می یابد زیرا نوع ارتباط والد - فرزندی می تواند به عنوان عامل یا پیشگیری کننده اعتیاد در نوجوانان عمل کند. با توجه به آنچه مطرح شد و اهمیت دوره نوجوانی پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که

¹ Runcan

² Sanders

«آیا سه گانه تاریک شخصیت و رابطه والد-فرزند در پیش بینی گرایش به اعتیاد در نوجوانان دختر نقش دارد؟».

روش

روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل نوجوانان مراجعه کننده به مراکز کاهش آسیب گذری (DIC) شهر تهران بودند. روش نمونه گیری پژوهش حاضر به صورت در دسترس است و با این روش تعداد ۶۰ نفر از نوجوانان مراجعه کننده به مراکز کاهش آسیب انتخاب شدند. نوجوانان دارای شرایط سنی ۱۴ تا ۱۷ سال به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. میانگین سن شرکت کنندگان ۱۵/۹۸ و انحراف معیار سنی آنها ۱/۳۸ بود. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بودند از: نوجوانان با سابقه فرار از منزل، قانون گریزی، دزدی و مصرف مواد مخدر. ملاک خروج از پژوهش نیز عدم همکاری با پژوهشگر و عدم تکمیل پرسشنامه‌های پژوهش بود. سپس پرسشنامه صفات تاریک شخصیت، رابطه والد-فرزند و پرسشنامه آمادگی به اعتیاد در اختیار نوجوانان قرار گرفت.

ابزار پژوهش

پرسشنامه آمادگی اعتیاد: این مقیاس توسط وید و بوچر^۱ (۱۹۹۲)، ساخته شده و زرگر (۱۳۸۵)؛ به نقل از زرگر، نجاریان و نعمی، (۱۳۸۷)، آن را در جامعه ایرانی هنجاریابی کرده‌اند. این پرسشنامه ۳۶ گویه‌ای که ۵ ماده دروغ‌سنج دارد از دو خرده مقیاس استعداد اعتیاد (گویه‌های ۳، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱) و پذیرش اعتیاد (گویه‌های ۱، ۲، ۹، ۱۳، ۱۴، ۲۰، ۲۳) تشکیل شده است. شماره سوال ۹ هر دو خرده مقیاس را می‌سنجد. نمره گذاری هر سوال بر روی یک پیوستار

^۱ Wid & Bocher

از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) انجام می گیرد. روایی این پرسشنامه در پژوهش زرگر (۱۳۸۷)، ۰/۴۵ و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۹ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۸ به دست آمده است.

پرسشنامه کوتاه صفات تاریک شخصیت^۱ (DTDD): جانسون و وبستر^۲ (۲۰۱۰)، مقیاس کوتاه صفات تاریک شخصیت را معرفی کردند. این مقیاس شامل سه زیر مقیاس ماکیاولیسم، جامعه ستیزی و خودشیفتگی است. این مقیاس شامل دوازده گویه است؛ در این پرسشنامه هر یک از مؤلفه های صفات تاریک شخصیت با ۴ گویه سنجیده می شود و در قالب یک مقیاس هفت درجه ای از کاملاً مخالفم (۱)، تا کاملاً موافقم (۷)، ارزیابی می شود. جانسون و وبستر (۲۰۱۰)، همسانی درونی این پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ، بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۷ گزارش کردند. یوسفی و پیری (۱۳۹۵)، این پرسشنامه را ترجمه و هنجاریابی کردند و ضرایب همسانی درونی پرسشنامه به شیوه محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای عامل های خودشیفتگی، ماکیاولیسم، جامعه ستیزی و کل پرسشنامه به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۲، ۰/۶۸ و ۰/۷۶ گزارش کردند و ضریب بازآزمایی پرسشنامه به فاصله دو هفته برای کل پرسشنامه ۰/۷۵ و برای عامل خودشیفتگی، ماکیاولیسم و جامعه ستیزی به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۰ و ۰/۶۶ به دست آمده است. پژوهش قمرانی و همکاران (۱۳۹۴) به منظور هنجاریابی پرسشنامه صفات تاریک شخصیت انجام گرفته بود، و ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس، خرده مقیاس ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه ستیزی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۹۲، ۰/۶۸ و ۰/۴۰ به دست آمده است. همچنین در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ به دست آمده برای این پرسشنامه ۰/۸۶ به دست آمده است.

پرسشنامه ارزیابی رابطه والد – فرزند^۳ (PCRS): مقیاس رابطه والد – فرزند برای اولین بار توسط فاین، مورلند و شوبل^۱ (۱۹۸۳)، برای سنجیدن کیفیت روابط والد – فرزند

^۱ Dark Triad Dirty Dozen

^۲ Jonason & Webster

^۳ parent- Child Relationship Survey

تهیه شده است. این مقیاس برای سنجیدن نظر نوجوانان درباره رابطه آنها با والدینشان، معرفی شده است که ۲۴ ماده به فرم مادر اختصاص دارد و لازم به ذکر است که در فرم پدر این پرسشنامه، گویه‌های ۴، ۵، ۱۱ و ۱۲ هیچکدام از مؤلفه‌های فرم پدر را نمی‌سنجد ولی در فرم مادر قادر به سنجش مؤلفه‌ها می‌باشند در واقع این پرسشنامه برای فرم پدر دارای ۲۰ گویه است. شیوه پاسخگویی به این پرسشنامه در یک طیف لیکرت هفت درجه‌ای از خفیف (نمره ۱) تا شدید (نمره ۷) است. هر دو فرم مقیاس یکسان است به جز اینکه کلمه پدر و مادر عوض می‌شوند. با این حال عوامل متفاوتی در فرم‌های مربوط به پدر و مادر بارز شده است. مؤلفه‌های مربوط به فرم پدر عبارتند از: احساسات مثبت (گویه‌های ۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۳-۱۴)، درگیری و آمیختگی پدر (گویه‌های ۱-۲-۶-۹-۱۰-۱۶)، ارتباطات (گویه‌های ۱۵-۱۶-۱۷-۸-۷) و خشم (گویه ۱۳). همچنین گویه‌های شماره ۹، ۱۳ و ۱۴ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. لازم به ذکر است که این پرسشنامه برای سنجش رابطه فرزند و مادر ۲۴ گویه را مطرح کرده است که مؤلفه‌های مربوط به آن عبارتند از: احساسات مثبت (گویه‌های ۱-۲-۳-۶-۷-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳)، تنفر یا گم‌گشتگی نقش (گویه‌های ۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴)، تعیین هویت (گویه‌های ۱۳-۳-۲۱-۲۴) و ارتباطات (گویه‌های ۴-۵-۷-۸-۱۵-۱۶-۱۷). در این مقیاس با توجه به فرم کلی والد-فرزند نمره بین ۲۴ تا ۴۸، رابطه والد-فرزند ضعیف است. نمره بین ۴۸ تا ۹۶، رابطه والد-فرزند متوسط است. نمره بالاتر از ۹۶، رابطه والد فرزند قوی است. در این مقیاس نمره بالاتر نشان دهنده رابطه خوب و مطلوب با پدر و مادر است و نمره پایین نشان دهنده ارتباط کم با والدین و تعارض با والدین است. مقیاس رابطه والد-فرزند با ضرایب آلفای ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ برای خرده مقیاس‌های مربوط به پدر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶ و ضرایب آلفای ۰/۶۱ (هماندسازی) تا ۰/۹۴ برای خرده مقیاس‌های

¹ Fine, Moreland & schwebel

مربوط به مادر نیز آلفای کلی ۰/۹۶ همسانی درونی عالی دارد، این ضرایب آلفا را سازندگان مقیاس با اجرای پرسشنامه بر ۲۴۱ دانشجو به دست آورده اند. در پژوهشی که پرهیزگار (۱۳۸۱)، انجام داده است ضرایب پایانی محاسبه شده برای پرسشنامه فرم پدر برابر با ۰/۹۳ و برای فرم مادر ۰/۹۲ بوده است که نشان دهنده همسانی درونی خوبی است (عراقی، ۱۳۸۷). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای فرم پدر و مادر به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۵ به دست آمده است.

یافته ها

میانگین و انحراف معیار متغیرهای گرایش به اعتیاد، خودشیفتگی، ماکیاولیسم، جامعه-ستیزی، رابطه با پدر و رابطه با مادر در جدول شماره ۱ ارایه شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
گرایش به اعتیاد	۲۸/۸۱	۱۰/۰۴
خودشیفتگی	۱۶/۴۵	۳/۶۸
ماکیاولیسم	۱۷/۰۲	۵/۷۷
جامعه-ستیزی	۲۱/۱۰	۴/۰۶
رابطه با پدر	۲۵/۱۶	۸/۸۷
رابطه با مادر	۳۵/۴۵	۱۹/۰۲

در جدول ۲، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل همبستگی پیرسون ارایه شده است.

جدول ۲. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل همبستگی پیرسون

متغیر وابسته	گرایش به اعتیاد	متغیر مستقل
خودشیفتگی	۰/۳۱۱	ضریب پیرسون
ماکیاولیسم	۰/۴۸۰	مقدار P
جامعه-ستیزی	۰/۲۷۹	
رابطه با مادر	-۰/۵۷۸	
رابطه با پدر	-۰/۵۳۵	

با توجه به نتایج جدول ۲، محرز است که مقدار P بدست آمده کمتر از سطح بحرانی ۰/۰۵ است. لذا وجود ارتباط بین متغیرهای پژوهش با گرایش به اعتیاد در نوجوانان تأیید شده است و بین ماکیاولیسم، خودشیفتگی، جامعه‌ستیزی و گرایش به اعتیاد در نوجوانان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین رابطه با پدر، رابطه با مادر و گرایش به اعتیاد در نوجوانان رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

برای بررسی فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه، سه گانه تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) و رابطه والد-فرزندی، گرایش به اعتیاد را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند، از آزمون رگرسیون چندمتغیری به روش گام به گام استفاده شده است. قبل از انجام آزمون از آزمون کلموگروف اسمیرنف برای سنجش نرمال بودن جهت انجام آمار پارامتریک استفاده شده است که نتایج نشان داده است، سطح معناداری به دست آمده از آزمون کلموگروف-اسمیرنف برای سه گانه تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی)، رابطه والد-فرزندی و گرایش به اعتیاد بزرگتر از ۰/۰۵ است ($P < ۰/۰۵$). بنابراین توزیع داده‌های مربوط به این متغیرها نرمال است و می‌توان برای تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها از آزمون پارامتریک استفاده نمود.

برای بررسی اینکه کدام یک از متغیرهای صفات سه گانه تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) و رابطه والد-فرزندی توان پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در نوجوانان را دارد از رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج حاصل در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. خلاصه تحلیل واریانس متغیرهای پژوهش

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	متغیر تغییر	مجموعه مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
۱		جامعه‌ستیزی	رگرسیون	۶۴۰۸/۳۸۲	۱	۶۴۰۸/۳۸۲	۹۱/۹۸	۰/۰۰۱
			باقی مانده	۱۳۰۹۸/۴۹	۵۸	۶۴/۶۸		
			کل	۱۹۵۰۶/۹۷	۵۹			
۲	گرایش به اعتیاد	جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر	رگرسیون	۸۱۷۹/۳۴۸	۲	۴۰۸۹/۹۹۳	۶۷/۵۲	۰/۰۰۱
			باقی مانده	۱۱۳۲۷/۶۱	۵۷	۶۰/۵۸		
			کل	۱۹۵۰۶/۹۴	۵۹			
۳		جامعه‌ستیزی، رابطه با پدر	رگرسیون	۸۶۷۰/۰۷۴	۳	۲۸۹۰/۰۳۲	۴۹/۶۳	۰/۰۰۱
			باقی مانده	۱۰۸۳۶/۸۸	۵۶	۵۸/۲۹		
			کل	۱۹۵۰۶/۹۵	۵۹			

جدول ۳، خلاصه تحلیل واریانس پژوهش را نشان می‌دهد. معناداری P محاسبه شده نشان می‌دهد که بین جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر با گرایش به اعتیاد رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$).

در جدول ۴ خلاصه مدل پژوهش ارایه شده است.

جدول ۴. خلاصه مدل

SE	R ²	R
۸/۲۵	۰/۲۲۷	۰/۵۲۴
۷/۷۹	۰/۴۱۹	۰/۶۵۹
۷/۶۶	۰/۴۴۶	۰/۶۵۸

گام اول: متغیر پیش‌بین (ثابت)، جامعه‌ستیزی

گام دوم: متغیر پیش‌بین (ثابت)، جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر

گام سوم: متغیر پیش‌بین (ثابت)، جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر، رابطه با پدر

طبق جدول ۴، در مدل اول جامعه‌ستیزی بیشترین توان پیش‌بینی گرایش به اعتیاد را در نوجوانان دارد. ضریب همبستگی این متغیر با گرایش به اعتیاد ۰/۵۶ بوده و این متغیر توانسته ۰/۳۲ از گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کند. در مدل دوم بعد از جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر وارد معادله شده است. ضریب همبستگی این دو متغیر با گرایش به اعتیاد ۰/۶۵ بوده و این دو متغیر توانسته‌اند ۰/۴۱ از گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کنند. در مدل سوم سومین متغیری که وارد معادله شده رابطه با پدر که با ورود این متغیر ضریب همبستگی این سه متغیر با گرایش به اعتیاد ۰/۶۵ شده است و این سه متغیر توانسته‌اند حدود ۰/۴۴ از گرایش به اعتیاد در نوجوانان را پیش‌بینی کنند ($P < ۰/۰۵$).

برای بررسی اینکه کدام یک از متغیرهای جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری برای پیش‌بینی گرایش به اعتیاد هستند از ضریب رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی گرایش به اعتیاد، بر اساس جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر

گام	متغیرهای پیش‌بین	B	BETA	T	Sig
۱	مقدار ثابت	۲۷/۱۶۰	-	۱۴/۹۲۶	۰/۰۰۱
	جامعه‌ستیزی	۰/۶۵۶	۰/۵۷۴	۹/۵۹۰	۰/۰۰۱
۲	مقدار ثابت	۲۰/۸۵۳	-	۱۰/۱۲۷	۰/۰۰۱
	جامعه‌ستیزی	۰/۵۲۱	۰/۴۵۷	۷/۶۰۶	۰/۰۰۱
	رابطه با مادر	۰/۵۶۹	۰/۲۲۵	۵/۴۰۶	۰/۰۰۱
۳	مقدار ثابت	۱۷/۲۳۷	-	۷/۲۶۱	۰/۰۰۱
	جامعه‌ستیزی	۰/۳۵۲	۰/۳۰۸	۳/۹۶۷	۰/۰۰۱
	رابطه با مادر	۰/۵۳۲	۰/۳۰۴	۵/۱۱۷	۰/۰۰۱
	رابطه با پدر	۰/۱۱۹	۰/۲۲۵	۲/۹	۰/۰۰۴

طبق جدول ۵ برای تعیین سهم تفکیکی هریک از متغیرهای پیش‌بین (جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر) در پیش‌بینی پراکندگی متغیر ملاک (گرایش به اعتیاد) از ضریب بتا استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که جامعه‌ستیزی با ضریب بتای ۰/۳۰، رابطه با مادر با ضریب بتای ۰/۳۰ و رابطه با پدر با ضریب بتای ۰/۲۲ قادر هستند گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کنند.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش سه گانه تاریک شخصیت و رابطه والد-فرزند در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در نوجوانان انجام شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین سه گانه تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی و رابطه والد-فرزند

با گرایش به اعتیاد در نوجوانان رابطه وجود دارد و جامعه‌ستیزی، رابطه با مادر و رابطه با پدر می‌توانند گرایش به اعتیاد را در نوجوانان پیش‌بینی کنند.

با توجه به رابطه صفات سه‌گانه تاریک شخصیت با گرایش به اعتیاد در نوجوانان پژوهش حاضر با پژوهش‌های داگلاس و همکاران (۲۰۱۲)، پورتر و پوتر (۲۰۰۷)، کاستلانا و همکاران (۲۰۱۴)، ساکلین و فریک (۲۰۰۵)، استن (۲۰۰۷)، نلند و مینر (۲۰۱۲)، میکائیلی و همکاران (۱۳۹۶)، نظری و همکاران (۱۳۹۶)، پیلینگ و همکاران (۲۰۱۴) همسو است. این پژوهش‌ها نشان داده‌اند که صفات شخصیتی افراد نقش مهمی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد مخدر دارد. نتایج پژوهش حاضر نشان داده است که رابطه والد-فرزندی با گرایش به اعتیاد در نوجوانان رابطه دارد و این نتیجه با یافته‌های پژوهشی رونکن (۲۰۱۲)، ساندرز (۲۰۰۲)، فریدکیان (۱۳۸۹)، قمری (۱۳۹۰) و حسین خانزاده و همکاران (۱۳۹۲) همسو است.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت سه‌گانه تاریک شخصیت که تحت عنوان ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی از آن یاد می‌شود با رفتارهای پرخطر و ریسک‌پذیری بالای رفتاری در افراد در ارتباط هستند. ماکیاولیسم همانگونه که قبلاً اشاره شد دارای مشخصه فریبکاری، بی‌رحمی و استفاده از دیگران برای دستیابی به هدف است زمانی که این صفت با جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی ترکیب شود گرایش به رفتارهای پرخطر در افراد افزایش می‌یابد. افراد ماکیاولیسم برای دستیابی به هدف خود متوسل به دروغگویی و فریب دیگران می‌شوند و از این حیث حتی برای دستیابی به خواسته خود رفتارهای پرخطر را تجربه می‌کنند. گرایش به اعتیاد در این افراد بالاتر از جمعیت عادی است زیرا هیجانات و گرایش به رفتارهای پرخطر در ماکیاولیسم‌ها بیشتر است. همچنین نوجوانان دارای ویژگی شخصیتی جامعه‌ستیزی با فریبکاری و خودخواهی سعی در استثمار دیگران و آنچه برایشان هدف است دارند. این افراد ریسک‌پذیری بالایی دارند و کنترل تکانه در آنها تا حد زیادی ضعیف است به همین دلیل در شرایط ناکامی یا زمانی که تنها

راه دستیابی به هدف انجام رفتار پرخطری باشد بدون تفکر و عاقبت‌اندیشی اقدام به انجام آن عمل می‌کنند. افراد با این ویژگی احتمالاً به خاطر فقدان ترس از پیامدهای منفی بالقوه درگیر رفتارهای ریسکی مانند رفتار جنسی بی‌محبا یا مصرف مواد مخدر می‌شوند. نوجوانان جامعه‌ستیز دارای نقص در پردازش اطلاعات هستند که منجر به فقدان کنترل نظارتی می‌شود. مطابق این مسیر تمایل به درگیر شدن در ریسک‌پذیری رفتاری ناشی از ناتوانی برای توجه و پردازش شناختی نشانه‌های محیطی و فقدان توجه/درک پیامدهای بالقوه افزایش می‌یابد (مالسزا و اوستازسکی^۱، ۲۰۱۶). در زمینه رابطه خودشیفتگی با ریسک‌پذیری رفتاری می‌توان به برخی از ویژگی‌های مرتبط با خودشیفتگی از جمله اطمینان بیش از حد، بزرگنمایی، خوش‌بینی غیرواقع‌گرایانه، محق بودن و بهره‌کشی اشاره کرد؛ ویژگی‌هایی که افراد با نمره بالای خودشیفتگی را به سوی ریسک‌پذیری رفتاری سوق می‌دهد. همچنین رفتار آنها می‌تواند ناشی از نوجویی و وابستگی آنها به پاداش‌های کوچکتر و فوری مانند مصرف مواد مخدر و یا رفتارهای مرتبط با ریسک‌پذیری رفتاری تا پاداش‌های بزرگتر اما دورتر باشد. بنابراین آنها قویاً معتقدند حتی زمانی که امکان موفقیت خیلی پایین باشد، غیر ممکن است آنها چیزی را از دست بدهند (بیلو و برانل^۲، ۲۰۱۴). بنابراین می‌توان گفت نوجوانان دارای خوشیفتگی بالا به احتمال بیشتری به سمت مصرف مواد مخدر گرایش پیدا می‌کنند زیرا مواد مخدر به صورت پاداشی آنی و جذاب عمل می‌کند. به طور کلی می‌توان بیان کرد که ویژگی‌های شخصیتی برای گرایش به مصرف مواد مخدر و اعتیاد نقش ویژه‌ای به عهده دارد و نوجوانان به دلیل هیجان بالا در دوره نوجوانی در صورتی که شخصیت تکانش‌گر و بهنجاری برای مواجهه با موقعیت‌ها نداشته باشند بیشترین آسیب را متحمل می‌شود.

^۱ Malesza & Ostaszewski

^۲ Buelow & Brunell

رابطه والد-فرزندی نیز یکی از اثرگذارترین عوامل برای گرایش یا عدم گرایش نوجوانان به سمت اعتیاد است. کیفیت رابطه با والدین با اعتیادپذیری فرزندان مرتبط است و می‌تواند اعتیادپذیری آنها را پیش‌بینی کند، زیرا خانواده و والدین ارزش‌ها را به فرزندان انتقال می‌دهند، اخلاق را بهبود می‌بخشند و رفتار را اصلاح می‌کنند در واقع والدین به عنوان افراد تأثیرگذار در زندگی نوجوان می‌توانند از طریق بکارگیری سبک تربیتی مقتدرانه و برقراری ارتباط اثربخش با وی، برای قرار گرفتن در مسیر صحیح به او کمک کنند و از طریق تسهیل نیازهای عاطفی فرزندان‌شان، رفتارهای وابسته به سلامت آنها را بهبود بخشند، فرزندان‌ی که والدینی گرم دارند تعارضات خود را با آنها مطرح می‌کنند و از آنها راهنمایی و کمک می‌طلبند؛ برقراری رابطه با کیفیت با والدین منجر به ایجاد احساس تعلق در فرزند می‌شود و نوجوانان از طریق همانندسازی با الگوهای مورد قبول خود بسیاری از الگوهای هنجارهای اجتماعی، فرهنگی و سبک‌های رفتاری را درون‌سازی می‌کنند. والدین می‌توانند از طریق درک نیازهای نوجوان و پاسخگویی مناسب به او به الگویی مورد قبول برای او تبدیل شوند و از طریق درون‌سازی قواعد و هنجارهای مورد قبول جامعه از گرایش آنها به اعتیاد جلوگیری کنند. رابطه با پدر از این-رو دارای اهمیت است که پدر، به عنوان نقش حامی مقتدر ایفای نقش می‌کند و در صورتی که فرزند حمایت مقتدرانه پدر را احساس نکند احتمال ارتکاب رفتارهای پرخطر در او افزایش می‌یابد. همچنین سیستم تربیتی مستبدانه نیز از سمت پدر می‌تواند نقش حمایت‌کنندگی و علاقه‌بی‌قید و شرط را از فرزند بگیرد و موجب گرایش نوجوان به سمت مصرف مواد مخدر می‌شود تا از این طریق هویت از دست رفته را باز ستاند.

پژوهش حاضر دارای برخی محدودیت‌ها است که باید هنگام تفسیر و تعمیم‌دهی به گروه‌های دیگر در نظر داشت. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به این موارد اشاره نمود: این مطالعه بر روی نوجوانان مراجعه‌کننده به مراکز گذری کاهش آسیب انجام گرفته و پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های پیش‌رو بر روی سایر گروه‌های آسیب‌پذیر یا

آسیب‌دیده دیگر نیز صورت گیرد، همچنین در پژوهش حاضر با استفاده از پرسشنامه داده‌های پژوهش جمع‌آوری شدند و امکان کنترل سایر عوامل مانند تحصیلات، درآمد خانواده و سابقه رفتارهای پرخطر در سایر اعضای خانواده وجود نداشت و پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی از مصاحبه به عنوان شناخت عوامل مؤثر بر گرایش به اعتیاد استفاده شود و داده‌های پژوهش با استفاده از روش مصاحبه جمع‌آوری شوند. در مجموع، با توجه به یافته‌های به دست آمده و مرور پژوهش‌های گذشته لازم است مطالعات گسترده‌تری در این زمینه صورت گیرد تا بتوان آسیب‌های پیش‌رو را به میزان قابل توجهی کاهش داد.

تضاد منافع: پژوهش حاضر بدون هیچگونه حمایت مالی از جانب سازمان خاصی صورت گرفته است و نتایج آن برای نویسندگان هیچگونه تضاد منفعی ندارد.

منابع

- (۱) پوررجبلی معافی، محمدعلی؛ عبدی، رضا؛ چلییانلو، غلامرضا (۱۳۹۷). «نقش ابعاد نابهنجار شخصیت در پیش بینی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان: نقش میانجی تکانشگری»، **فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد**، ۱۲ (۴۶)، صص ۲۳۶-۲۵۴.
- (۲) تازیکی، طلعت (۱۳۹۳). «بررسی راهکارهای پیشگیری اجتماع مدار از اعتیاد به مواد مخدر در اطفال و نوجوانان (با تأکید بر آموزش کار با جامعه)»، **فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی**، ۲ (۱)، صص ۵۳-۸۵.
- (۳) حسین خانزاده، عباسعلی؛ طاهر، محبوبه؛ سیدنوری، سیده زهرا؛ یحیی زاده، آیدا؛ عیسی پور، مهدی (۱۳۹۲). «رابطه شیوه تعامل والد-فرزند با میزان اعتیادپذیری و گرایش به جنس مخالف در دانشجویان»، **فصلنامه اعتیاد پژوهشی سوء مصرف مواد**، ۷ (۲۸)، صص ۶۰-۷۴.
- (۴) دستجردی، قاسم؛ ابراهیمی دهشیری، وجیهه؛ خلاصه زاده، گلرسته؛ احسانی، فاطمه (۱۳۹۵). «بررسی تأثیر داروی متادون بر کاهش رفتارهای پرخطر»، **مجله دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد**، ۱۸ (۳)، صص ۲۱۵-۲۱۹.
- (۵) رضاخانی مقدم، حامد؛ شجاعی زاده، داوود؛ لشگرآرا، بهنام؛ صفری، حسین؛ سوادپور، محمدتقی؛ صحبت زاده، رزاق (۱۳۹۱). «مقایسه مصرف مواد مخدر و علل گرایش به آن در بین دانشجویان علوم پزشکی تهران و دانشگاه تهران»، **تحقیقات نظام سلامت**، ۸ (۷)، صص ۱۳۰۰-۱۳۱۰.
- (۶) بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۵). **روانشناسی نوجوانی**، تهران: فرهنگ اسلامی.
- (۷) زرگر، یداله؛ نجاریان، بهمن؛ نعیمی، عبدالرضا (۱۳۸۷). «بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود، سرسختی روان)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد به مواد مخدر»، **مجله علوم تربیتی و روان شناسی**، ۱ (۳)، ۹۹-۱۲۰.
- (۸) عراقی، یحیی (۱۳۸۷). «بررسی کیفیت رابطه ی والد - فرزندی در دو گروه از دانش آموزان پسر پرخاشگر و غیر پرخاشگر»، **مطالعات روان شناختی**، ۴ (۴)، ۱۱۳-۱۲۹.
- (۹) فریدکیان، سیما (۱۳۸۹). «بررسی اختلال در کارکردهای خانواده و تأثیر آن بر اعتیاد فرزندان»، **فصلنامه انتظام اجتماعی**، ۲ (۱)، ۱۷۹-۲۰۲.

- ۱۰) قمری، محمد (۱۳۹۰). «مقایسه ابعاد خانواده و کیفیت زندگی و رابطه این متغیرها در بین افراد معتاد و غیرمعتاد»، **فصلنامه اعتیاد پژوهی**، ۵ (۱۸)، ۵۵-۶۸.
- ۱۱) میکائیلی منیع، فرزانه؛ صالحی، مجتبی؛ احمدی خویی، شاپور (۱۳۹۶). «سه گانه تاریک شخصیت در افراد مجرم و غیر مجرم: خودشیفتگی، ماکیاولیسم و جامعه ستیزی»، **دو فصلنامه روان‌شناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)**، ۱۵ (۱)، ۱۲۶-۱۱۳.
- ۱۲) ناظر، محمد. (۱۳۸۵). «مقایسه ساختار خانواده در معتادان به موادافیونی، مراجعه کننده به کلینیک ترک خود معرف علوم پزشکی رفسنجان با افراد عادی»، **چکیده مقالات دومین کنگره سراسری آسیب شناسی خانواده در ایران**.
- ۱۳) نظری، الهام؛ دودکانلوی میلان، حمید؛ خطیب، عبدالهادی؛ هاشمی نصرت آباد، تورج (۱۳۹۶). «تجارب آسیب های دوران کودکی و رفتارهای پرخطر: نقش میانجی سه گانه تاریک شخصیت»، **روانشناسی معاصر**، ۱۲، ۱۸۲۵-۱۸۲۸.
- ۱۴) وطن دوست، علی (۱۳۹۵). «مقایسه وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و مدت مصرف مواد بر نگرش معتادین نسبت به رفتارهای پرخطر در مراکز DIC استان مازندران»، **سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی**، باناتومی گرجستان.
- ۱۵) یوسفی، رحیم؛ پیری، فاتره (۱۳۹۵). «ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی پرسشنامه دوجین کثیف»، **مجله روان پزشکی و روان شناسی بالینی**، ۲۲ (۱)، ۶۷-۷۶.
- 16) Abell, L., & Brewer, G (2014). Machiavellianism, self-monitoring, self-promotion and relational aggression on Facebook. *Journal Computers in Human Behavior*, 36, 258-262.
- 17) Adams, J.M., Florell, D., Burton, K.A., & Hart, W (2014). Why do narcissists disregard socialetiquette norms? A test of two explanations for why narcissism relates to offensive-language use. *Journal Personality and Individual Differences*, 58, 26-30.
- 18) Barlow, A., Qualter, P., & Stylianou, M (2010). Relationship between Machiavellianism, emotional intelligence and theory of mind in children. *Journal Personality and Individual Differences*, 48, 78-82.

- 19) Blickle, G., Schlegel, A., Fassbender, P., & Klein, U (2006). Some Personality Correlates of Business White-Collar Crime. *Journal of Applied Psychology*, 55, 220–233.
- 20) Buelow, M.L., & Brunell, M.B (2014). Facets of grandiose narcissism predict involvement in health-risk behaviors. *Personality and Individual Differences*, 9, 193–198.
- 21) Castellana, Gustavo, B., Barros Daniel, M. Serafim A.P., & Busatto F. G (2014). Psychopathic traits in young offenders vs. non-offenders in similar socioeconomic condition. *Rev. Bras. Psiquiatr.*
- 22) Corral, S., & Calvete, E (2000). Machiavellianism: Dimensionality of the Mach IV and its Relation to Self-Monitoring in a Spanish Sample. *Journal Psychology*, 3, 3-13.
- 23) Douglas, D., Bore, M., & Munro, D (2012). Distinguishing the Dark Triad: Evidence from the Five-Factor Model and the Hogan Development Survey. *Journal Psychology*, 3, 237-242.
- 24) Gregory A; Anthony, J; Luke , S; Lynette, J; Amenla, N; Shalini, S; Michelle ,K (2014). Association of Depression, Anxiety, and Suicidal Ideation With High-risk Behaviors Among Men Who Inject Drugs in Delhi, India. *Journal of Acquired Immune Deficiency Syndromes*. 64(5): 502-510.
- 25) Fine, M.A., and Schwebel, A. I (1983). Long-term effects of divorce on parent-child relationships, *Developmental Psychology*, 19(2), 703-713.
- 26) Hare, R.D (2007). *Forty Years Aren't Enough: Recollections, Prognostications, and Random Musings*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- 27) Huth-Bocks, A.C (2002). Personality, sensation seeking and risk-taking behavior in a college population. *Journal of National Honor Society in Psychology*, 15(6): 653-67.
- 28) Hawley, P.H (2006). *Evolution and personality: A new look at Machiavellianism*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- 29) Jonason, P., & Webster, G (2010). "The Dirty Dozen: A Concise Measure of the Dark Triad". *Journal Psychological Assessment*, 22 (2), 420– 432.
- 30) Jones, D.N., & Wisser. D (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad.? *Journal Pers Indiv Differ*, 57, 20–24.

- 31) Kozlov AA, Rokhlina ML (2001). Dependence of the formation of the addictive personality on the predisposing factors. *Zh Nevrol Psikhiatr Im S S Korsakova*, 101(5): 16-20.
- 32) MacLaren, V.V., & Best, L.A (2013). Disagreeable narcissism mediates an effect of BAS on addictive behaviors. *Journal Pers Indiv Differ*, 55, 101–105.
- 33) Morf, C.C., & Rhodewalt, F (2001). Unraveling the paradoxes of Narcissism: A dynamic selfregulatory processing model. *Journal Psychol Inq*, 12, 177–196.
- 34) McCabe, S. E., Morales, M., Cranford, J. A., Delva, J., McPherson, M. D., & Boyd, C. J (2007). Race/ethnicity and gender differences in drug use and abuse among college students. *Journal of ethnicity in substance abuse*, 6(2), 75-95.
- 35) Malesza, M., Ostaszewski, P (2016). The utility of the Dark Triad model in the prediction of the self-reported and behavioral risk-taking behaviors among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 90, 7–11.
- 36) Milkie, M. A., Brieman, A., & Schiman, S (2008). How adult children influence older parents mental health: Integrating stress-process and life-course perspectives. *Social psychology quarterly*, 71, 86-105.
- 37) Newcomb, M.D (1995). Identifying high-risk youth: Prevalence and patterns of adolescent drug abuse. In E. Rahdert & D. Czechowicz (Eds.), *Adolescent drug abuse: Clinical assessment and therapeutic intervention* (Research Monograph 156). Rockville, MD: National Institute on Drug Abuse.
- 38) Netland, J.D, Miner, M.H (2012). Psychopathy traits and parental dysfunction in sexual offending and general delinquent adolescent males. *Journal sex aggress*, 18, 4-22.
- 39) Paal, T., & ereczkei, T (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Journal Personality and Individual Differences*, 43, 541–551.
- 40) Pailing, A., Boon, J., & Egan, V (2014). Personality, the Dark Triad and violence. *Journal pers indiv differ*, 67, 81-86.

- 41) Paulhus, D. L., & Williams, K. M (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556-563.
- 42) Polimeni, A. M., Moore, S. M., & Gruenert, S (2010). MMPI-2 profiles of clients with substance dependencies accessing a therapeutic community treatment facility. *Sensoria: A Journal of Mind, Brain & Culture*, 6(1), 1-9.
- 43) Rauthmann, J.F (2012). Towards multifaceted Machiavellianism: Content, factorial, and construct validity of a German Machiavellianism Scale. *Journal Personality and Individual Differences*, 52, 45–351.
- 44) Porter, S., & Porter, S (2007). *Psychopathy and violent crime*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- 45) Rauthmann, J.F., & Kolar, G. P (2013). Positioning the Dark Triad in the interpersonal circumplex: The friendly-dominant narcissist, hostilesubmissive Machiavellian, and hostile-dominant psychopath? *Journal Personality and Individual Differences*, 54, 622– 627.
- 46) Runcan. P. L (2012). The time factor: does it influence the parent-child relationship? *Procedia-social and behavioral sciences*, 33, 11-14.
- 47) Salekin, R.T, & Frick, P.J (2005). Psychopathy in children and adolescents: The need for a developmental perspective. *Journal abnorm child psych*, 33, 403-409.
- 48) Sanders, M.R (2002). Parenting interventions and the prevention serious mental health problems in children. *MJA*, 177, 87-92.
- 49) Skeem, J., Johansson, P., Andershed, H., Kerr, M., & Louden, J.E (2007). Two Subtypes of Psychopathic Violent Offenders That Parallel Primary and Secondary Variants. *Journal Abnorm psychol*, 116, 395–409.
- 50) Stead. R., Fekken, G.C., Kay, A., & McDermott, K (2012). Conceptualizing the Dark Triad of personality: Links to Social Symptomatology. *Journal Personality and Individual Differences*, 53, 1023–1028.
- 51) Sherry, S. B., Hewitt, P. L., Besser, A., Flett, G. L., & Klein, C (2006). Machiavellianism, trait perfectionism, nand perfectionistic selfpresentation. *Journal Pers Indiv Differ*, 40, 829– 839.
- 52) Stone, M.H (2007). Violent crimes and their relationship to personality disorders. *Journal Psychol health*, 138-153.

- 53) Veselka, L., Giammarco, E. A., & Vernon, P. A (2014). The Dark Triad and the seven deadly sins. *Journal Personality and Individual Differences*, 67, 75-80.